

РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 371.134:793.3(07)

Л. Андрущук

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІННОВАЦІЙ У КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто теоретичні основи інновацій в контексті становлення хореографічно-педагогічної освіти. Представлено теоретичний аналіз інновацій як суспільного освітнього явища. У результаті дослідження: 1) проаналізовано історичний шлях інновацій в освіті та роль персоналізованої парадигми гуманістичної освітньої концепції в сучасній інноваційній підготовці майбутнього вчителя в системі педагогічно-хореографічної освіти; 2) висвітлено передумови впровадження інновацій у підготовку сучасного фахівця хореографічно-педагогічної освіти; 3) розглянуто сутність понять «інновація», «педагогічна інновація»; класифікацію інновацій, умови їх реалізації в хореографічно-педагогічній освіті.

Ключові слова: інновація, педагогічна інновація, хореографічно-педагогічна освіта, інновація в хореографічно-педагогічній освіті, класифікація інновацій, умови реалізації інновацій, історія інновацій, гуманістична концепція.

Постановка проблеми. Сучасна система освіти вимагає активізації пошуку інноваційних підходів до підготовки майбутніх вчителів. Перехід від індустріального до інноваційно-інформаційного суспільства потребує переосмислення змісту освіти та визначення засад підготовки вчителя нової генерації. Адже на кінець ХХ - початок ХХІ століття найціннішим товаром стають творчі ідеї та технології, які є продуктом творчих кадрів у всіх сферах людської діяльності [7]. Сформувати творчі навички в навчально-виховному процесі може тільки творчий учитель. Тому першочерговим завданням сучасної системи освіти є розробка та впровадження інновацій для забезпечення реалізації творчого потенціалу особистості, створення умов для розвитку та саморозвитку студента в навчально-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу.

Аналіз актуальних досліджень. Інновації в сучасній освіті розглядаються в працях В. Андрущенка, С. Гончаренка, Л. Даниленко, М. Євтуха, І. Зязюна, І. Коновальчука, І. Прокопенка, Н. Тверезовської. Проблемі формування готовності майбутніх учителів до інноваційної діяльності під час навчання у вищих педагогічних навчальних закладах присвячені праці М. Анісімова, І. Богданової, О. Дубасенюк, Л. Подимової та ін. Підготовка вчителя до впровадження інноваційних педагогічних технологій розглядається в працях І. Богданової, О. Комар, О. Пехоти, І. Руснак, Т. Хайруліної, С. Сисоєвої та ін.

Низка досліджень присвячені інноваційним аспектам підготовки майбутніх педагогів-митців (Н. Гуральник, О. Єременко, Л. Коваль, О. Комаровська, А. Козир, Г. Ніколаї, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич,

Г. Падалка, О. Реброва, О. Ростовський, О. Рудницька, В. Черкасов, О. Щолокова та ін.).

Не дивлячись на всю увагу науковців до різних аспектів освітніх інновацій недостатня увага приділена інноваціям в хореографічно-педагогічній освіті.

Мета статті – розглянути теоретичні основи інновацій у контексті становлення хореографічно-педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Інновації в освіті пройшли складний історичний шлях. Серед етапів історичного становлення інновацій науковці виокремлюють:

- **зародження інновацій** в освіті (друга пол. XIX ст.) – період виникнення експериментальної педагогіки вчення про вивчення психологічних особливостей дитини, новітніх форм і змісту її навчання й виховання методами наукового пошуку. Основні ідеї: необхідність скасування освітніх традицій; проголошення пріоритету творчого розвитку дитини; проголошення цінності індивідуальних особливостей дитини.

- **становлення інновацій** в освіті (50-80-і рр. XX ст.) – активізація інтересу до освітніх інновацій. Формування освітніх альтернатив як своєрідних центрів науково-педагогічного пошуку і популяризації нових педагогічних ідей.

- **утвердження інновацій** в освіті (кінець XX – початок XXI ст.) – виникнення необхідності відповісти викликам глобалізаційних трансформацій, екологічних проблем, полікультурним тенденціям в світі. Основні ідеї: підвищення якості освіти; формування у викладачів індивідуальної відповідальності за позитивні зміни в освітньому процесі; активізації соціально-педагогічних процесів для підвищення якості освіти [11, 1].

Інновації в освіті кінця XX – початку XXI століття окреслені традиційною, раціоналістичною, гуманістичною концепціями. В основі традиційної концепції – оволодіння базовими знаннями, вміннями й навичками; вивчення й засвоєння академічних знань. Раціоналістична концепція передбачає опору на знання як упорядковану сукупність об'єктивних фактів на основі створення ефективної та всебічно розробленої технології. Гуманістична концепція передбачає створення необхідних умов для особистісного самовираження та самоактуалізації людини [4, 66]. Метою персоналізованої освіти, визнається становлення та розвиток професійної індивідуальності вчителя, що досягається завдяки: діагностуванню й розвитку професійних інтересів студентів; відмові як від чітко окресленого змісту навчання, так і від орієнтації на регулярний, жорсткий контроль; створенню умов для професійної самоактуалізації студентів; формуванню готовності студентів до роботи за особистісно орієнтованими технологіями навчання й виховання [10, 52].

Основним замовником та споживачем «продукту» системи освіти завжди була і залишається економіка [7, 268]. Сучасні інновації в освіті пов'язані з підвищенням ролі людини-творця в суспільстві. Серед основних детермінант активізації розвитку людського капіталу В. Паламарчук виділяє зростання дефіциту творчого інтелектуального персоналу та рівня освіти як тенденції суспільної діяльності [9, 2]. Автор стверджує, що для розробки інноваційних рішень необхідно забезпечити різноманіття ідей та думок, а для їхньої реалізації потрібна робоча сила з адекватними креативними властивостями [9, 3].

Суспільні зміни призвели до необхідності впровадження інновацій у підготовку сучасного фахівця. Серед об'єктивних передумов впровадження інновацій: 1) глобалізаційні зміни (глобалізація, інформатизація суспільства, світова екологічна криза тощо); 2) внутрішні зміни (становлення державності, соціально-економічна криза тощо). До суб'єктивних чинників впровадження інновацій належать зміна ідеологічної парадигми розвитку, зміна співвідношення раціонального та ірраціонального знання (науки і релігії), змістовне оновлення системи гуманітарного знання та зміна загальнонаукової картини світу. Вищезазначені суспільні зміни призводять до необхідності реформування вітчизняної вищої освіти, зокрема до впровадження інновацій, які б забезпечили формування в системі освіти автономних і креативних особистостей, що стає нагальною необхідністю в зв'язку з переходом до інформаційної стадії соціального розвитку з розвиненим демократичним устроєм [4, 19].

Досліджуючи теоретичні основи інновацій в хореографічно-педагогічній освіті вважаємо за доцільне звернутися до генезису та сутності поняття «інновація», «педагогічна інновація».

Слово інновація латинського походження («novatio») і в перекладі означає оновлення, зміну.

Н. Тверезовська трактує інновації в трьох аспектах: інновація в широкому значенні – як будь-яка зміна, підвищує конкурентоспроможність суб'єктів навчання; інновація у вузькому значенні – як процес трансформації наукових досягнень у виробництво; інновація, яка впроваджена в практику [11, 2]. Загалом погоджуючись із можливістю сприйняття інновацій через призму широкого і вузького значення вважаємо тлумачення Н. Тверезовської дещо симпліфікованим. Керівництво лише ринковими механізмами і розуміння інновацій, що сприймаються як механізм підвищення конкурентоспроможності, звужує широкий філософський сенс цього поняття, який, в першу чергу, полягає в ролі інновацій у розвитку, трансформації і зміні якості предметів і явищ. Зважаючи на це, нам більшою мірою імponує визначення К. Завалко, яка розглядає інновації як передумови і одночасно умови якісної зміни системи (об'єкта, предмета, явища тощо) в цілому, незалежно від того, про

що йдеться: продукт (товар, послуга), технологічний процес, технічну систему або систему навчання, суспільство [3, 12]. Автор визначає термін «педагогічні інновації» як назву нового педагогічного продукту (теоретичного, практичного), що впроваджується у навчально-виховний процес – концепції, теорії, системи, моделі, методики, технології, методи, прийоми тощо [3, 12].

Цінною є думка О. Дубасенюк, яка стверджує, що «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [2, 12]. Адже надзвичайно важливим є процес впровадження в практику інноваційної теорії, що і забезпечує суспільний поступ. На думку автора, сутнісною ознакою інновації є її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. За словами автора, «як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище. Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження» [2, 13].

І. Коновальчук трактує «інновацію» як цілеспрямований, спеціально організований, керований технологічний процес практичної реалізації суб'єктами інноваційної діяльності нових ідей, теорій, технологій з метою зміни педагогічної системи та переведення її на якісно новий рівень функціонування і результатів [6, 18]. Розглядаючи інновацію як інноваційну діяльність, О. Огієнко стверджує, що її особливості розкриваються через аспекти оновлення традиційної системи навчання та через характеристику індивідуального стилю діяльності педагога-новатора. Ми погоджуємося з думкою, що індивідуальний стиль діяльності педагога, який є моделлю діяльності, що базується на сукупності різнорівневих властивостей індивідуальності й забезпечує активне становлення людини в суспільстві на засадах самоактуалізації, творчої самореалізації, суспільної діяльності в межах особистісного креативного вибору, відіграє ключову роль у процесі інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність тісно пов'язана й зумовлена педагогічною творчістю, педагогічним новаторством, є важливим шляхом формування творчої особистості. Вона проявляється в цілепокладанні, визначенні мети, завдань, а також змісту й технологій інноваційного навчання [8, 158–159].

Інновація в освіті, на думку сучасних вітчизняних учених:

- процес створення, поширення й використання нововведень для розв'язання педагогічних проблем;
- актуальні новоутворення, які стають перспективними в контексті еволюції освіти;

– продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, поширення й використання нововведення в галузі педагогіки та наукових досліджень;

– нововведення навчальних закладів у здійснення навчально-виховного процесу [5, 8].

Отже, інновація в освіті – це нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Проаналізувавши підходи до визначення поняття «педагогічна інновація», доцільно розглянути класифікацію інновацій в освіті.

Л. Буркова пропонує *класифікацію* освітніх інновацій, в основу якої покладено мету, як відправну точку системи, від якої піде супідрядність похідних понять: цілі освіти, педагогічні цілі → педагогічна парадигма суб'єкт-об'єктна (підходи, принципи, концепції) → моделі педагогічної системи → технології, методика, навчання, виховання, управління → методи, техніки, прийоми навчання, виховання, управління [1]. Безперечно, така класифікація дозволяє спроектувати модель інноваційної діяльності на етапі визначення мети педагогічної інновації та забезпечує цілісність процесу дослідження та впровадження інновації.

Ми погоджуємося з К. Завалко, яка *класифікує* педагогічні інновації за такими ознаками: вид діяльності, джерела виникнення, міра новизни, термін дії, характер змін, масштаб змін, спосіб здійснення, темп здійснення, методика здійснення, вид ефекту, отриманого в результаті впровадження інновації [3, 12]. Загалом ознаки, які лягли в основу вищезазначеної класифікації, можуть виступати критеріями контролю ефективності впровадження інновації.

Інновації у вищій освіті класифікують за об'єктом впливу (педагогічні, соціально-психологічні, організаційно-управлінські), рівнем поширення (системно-методологічні та локально-технологічні) та інноваційним потенціалом нового (радикальні, модифікаційні, комбінаторні) [4, 63].

Сучасні дослідники виділяють єдність трьох *складових* інноваційного процесу: створення, освоєння й застосування нововведень. У зв'язку з цим, інноваційний процес можна розглядати як процес доведення наукової ідеї до стадії практичного використання й реалізація пов'язаних із цим змін у соціально-педагогічному середовищі [8, 159].

Нам імпонує думка Т. Яровенко, яка основними *елементами* «освітньої інновації» вважає її носія (творчу особистість), який має певну інноваційну ідею (ядро інновації) та проводить інноваційний експеримент (джерело інновації); споживач інновації – студент (який здобуває знання з певного напрямку); а також інституції, що забезпечують упровадження інновацій у навчальний процес [12].

Успішність нововведень при взаємодії відповідних структурних елементів забезпечують відповідні *умови* реалізації освітніх інновацій, які

I. Коновальчук поділяє на інституційні, соціокультурні, організаційно-управлінські, психолого-педагогічні [6, 15]. Процес впровадження інновацій потребує також подолання соціально-психологічних *бар'єрів* через «урахування установок, ціннісних орієнтацій, етичних норм; застосування соціально-психологічних методів активного навчання учасників процесу з метою розвитку в них інноваційних здібностей, формування готовності до сприйняття та участі в інноваційних заходах» [4, 72].

Розглянувши дослідження проблеми інновацій в освіті, доцільно проаналізувати теоретичні основи інновацій у хореографічно-педагогічній освіті.

Глобальні зміни, зумовлені викликами сучасного суспільства до виховання людини-творця нової епохи, значною мірою вплинули на формування творчого мислення молоді засобами рухової активності, до яких відноситься і хореографічне мистецтво. У різні етапи його становлення навчання хореографії перебувало у різних статусах, було поєднане з різними науковими та навчальними дисциплінами, поки не було віднесене в окремий напрям – хореографічно-педагогічну освіту, що забезпечила збалансоване поєднання освітньої хореографічної і педагогічної підготовки. Поєднання хореографічного й педагогічного полів у підготовці фахівців створило умови для пошуку нових шляхів впровадження інновацій.

Інновації в хореографічно-педагогічній освіті розглядаємо як нові продукти інноваційної наукової, освітньо-виховної, творчої діяльності, що виникають на рівні пошуку ідеї як джерела інновації, створюються та впроваджуються в практику хореографічно-педагогічної освіти з метою переходу на якісно новий рівень підготовки майбутніх учителів хореографії.

Інновації у хореографічно-педагогічній освіті класифікуємо як:

- науково-педагогічні – інноваційні наукові дослідження в галузі хореографічно-педагогічної освіти та їх впровадження в підготовку майбутніх учителів хореографії у вищих педагогічних навчальних закладах України;
- педагогічно-творчі – організація суб'єкт-суб'єктної творчо-інноваційної діяльності в навчальній і позанавчальній роботі зі студентами.

Метою інноваційної підготовки майбутнього вчителя хореографії на засадах персоналізованої парадигми в системі педагогічно-хореографічної освіти є підготовка педагога, спроможного до реалізації творчого потенціалу особистості учня, що стає можливим при створенні умов для власного всебічного творчого розвитку майбутнього фахівця.

Серед умов реалізації інновацій у хореографічно-педагогічній освіті ми розглядаємо:

- функціонування хореографічно-педагогічної освіти як інноваційного явища та результату еволюції хореографічної освіти;
- забезпечення інноваційного процесу підготовки майбутніх учителів хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти на засадах функціонування науково-педагогічних та педагогічно-творчих інновацій;

- *інноваційна діяльність викладачів на засадах забезпечення реалізації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з метою реалізації інноваційного потенціалу учасників навчально-виховного процесу;*
- *створення інноваційного творчого середовища як платформи реалізації інновацій на етапах: ідея → розробка інновації → впровадження інновації → аналіз результатів впровадження інновації;*
- *подолання бар'єрів (соціальних; зовнішніх (відсутність середовища, сприятливого для впровадження інновацій); внутрішніх (психологічні травми, відсутність мотивації до інноваційної діяльності, латентність творчого потенціалу).*

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, сучасне суспільство потребує переосмислення змісту освіти й визначення засад підготовки вчителя нової генерації. Інновації в хореографічно-педагогічній освіті забезпечують перехід на якісно новий рівень підготовки майбутніх вчителів хореографії та поділяються на науково-педагогічні та педагогічно-творчі. Реалізація інновацій у хореографічно-педагогічній освіті можлива при створенні відповідних умов. Підготовка майбутнього вчителя на засадах персоналізованої парадигми є основою інноваційної діяльності в системі педагогічно-хореографічної освіти.

У подальшому планується дослідження інноваційної моделі підготовки майбутнього вчителя хореографії на засадах персоналізованої освіти в системі хореографічно-педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркова Л. В. Класифікація інновацій в освіті [Електронний ресурс] / Л. В. Буркова. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/4/10burcie.pdf>
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12–28. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/13704/1/дубасенюк%20o.pdf>
3. Завалко К. В. Формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання» / К. В. Завалко. – К., 2013. – 41 с.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
5. Інновації як основа змін освітньої практики. Інформаційно-методичний збірник / упорядник Г. О. Сиротенко. – Полтава : ПОІППО, 2005. – 160 с.
6. Коновальчук І. Теоретичні та технологічні засади реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. ... пед. наук : спец. 13.00.01 – «Теорія та історія педагогіки» / І. Коновальчук. – Житомир, 2015. – 43 с. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/17803/1/автореферат%20коновальчук.pdf>
7. Меерович М.И. Система вищого образования Украины: выбор направления развития на основе законов развития искусственных систем / М.И. Меерович // Вища освіта України – Додаток 3 (т. 1) – Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті

інтеграції до європейського освітнього простору». – К. : Інститут вищої освіти АПН України. – 2006. – С. 267-272.

8. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя [Електронний ресурс]. –

http://lib.iitta.gov.ua/6019/1/огієнко_-_пед._науки№7_-_2013.pdf

9. Паламарчук В.А. Інноваційна активізація людського капіталу [Електронний ресурс] / В.А. Паламарчук, О.П. Пристайко. – Режим доступу :

<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/363>

10. Прокопенко І.Ф. Розвиток інноваційної педагогічної освіти як пріоритетний напрям модернізації національних систем підготовки освітянських кадрів у XXI ст. [Електронний ресурс] / І. Ф. Прокопенко. – Режим доступу :

http://www.kpi.kharkov.ua/archive/наукова_періодика/tipuss/2013_1/prok.pdf

11. Тверезовська Н.Т. Інтерактивні інноваційні технології у системі вищої освіти [Електронний ресурс] / Н.Т. Тверезовська. – Режим доступу :

http://novyn.kpi.ua/2009-3-2/35_Tverezovska.pdf

12. Яровенко Т.С. Види інновацій в освіті та їх класифікація [Електронний ресурс] / Т. С. Яровенко . – Режим доступу :

http://www.vestnikdnu.com.ua/arc_hive/201264/yarovenko.html

РЕЗЮМЕ

Андрощук Л. Теоретические основы инноваций в контексте становления хореографически-педагогического образования.

В статье рассмотрены теоретические основы инноваций в контексте становления хореографически-педагогического образования. Представлен теоретический анализ инноваций как общественного образовательного явления. В результате исследования: 1) проанализовано исторический путь инноваций в образовании и роль персонализированной парадигмы гуманистической образовательной концепции в современной инновационной подготовке будущего учителя в системе педагогически-хореографического образования; 2) раскрыты предпосылки внедрения инноваций в подготовку современного специалиста хореографически-педагогического образования; 3) рассмотрено сущность понятий «инновация», «педагогическая инновация»; классификацию инноваций, условия их реализации в хореографически-педагогическом образовании;

В результате исследования мы сделали вывод, что современное общество нуждается в переосмыслении содержания образования и значения принципов подготовки учителя нового поколения. Реализация инноваций в хореографические-педагогическом образовании возможна при создании соответствующих условий. Подготовка будущего учителя на основе персонализированной парадигмы является основой инновационной деятельности в системе педагогически-хореографического образования.

В дальнейшем планируется исследование инновационной модели подготовки будущего учителя хореографии на основе персонализированной парадигмы образования в системе хореографические-педагогического образования.

Ключевые слова: инновация, педагогическая инновация, хореографически-педагогическое образование, инновация в хореографически-педагогическом образовании, классификация инноваций, условия реализации инноваций, история инноваций, гуманистическая концепция.

SUMMARY

Androschuk L. The theoretical foundations of innovations in the context of formation the choreographic-pedagogical education.

The modern system of education requires activation of finding innovative approaches to training future teachers. After the end of the XX-th and the beginning of the XXI-st century the most valuable commodity have become creative ideas and technologies that are the product of creative personnel in all areas of human activity. Only creative teacher can develop creative skills of the students in the educational process. The priority of modern education system is the development and innovation to ensure the realization of creative potential, creation of the conditions for the development and self-development of the students in the educational process of higher educational institution.

The theoretical foundations of innovations in the context of developing choreographic-pedagogical education are considered in the article. The theoretical analysis of innovations as a social educational phenomenon is presented.

The results of the investigation are the following: 1) the historical path of innovations in education and the role of personalized paradigm of humanistic educational concept in the modern innovative preparation of the future teacher in the system of choreographic-pedagogical education are analyzed; 2) the preconditions of the introduction of innovations in the preparation of modern specialists in choreographic-pedagogical education are disclosed; 3) the essence of the notions «innovation», «pedagogical innovation»; the classification of innovations, the conditions for their realization in the choreographic-pedagogical education are reviewed.

As a result of investigation we have concluded that modern society requires rethinking of the educational content and determining the principles of training a new generation of teachers. Innovations in choreographic-pedagogical education are provided with a transition to a new level of training of future teachers of choreography. They are divided into scientific and pedagogical and educational and creative. The implementation of innovations in choreographic-pedagogical education is possible due to creating the right conditions. Training of future teachers on the basis of personalized paradigm is the foundation of innovation activity in choreographic-pedagogical education.

We are going to study the innovative model of preparation of future teachers of choreography based on the paradigm of personalized education in the system of choreographic-pedagogical education in the future.

Key words: *innovation, pedagogical innovation, choreographic-pedagogical education, innovation in choreographic-pedagogical education, the classification of innovations, the conditions of the realization of innovations, the history of innovations, the humanistic concept.*